

- QR Droid Code Scanner;
- QR сканер штрихкода;
- сканер QR-кодов и штрихкодов;
- QR Barcode Scanner Android;
- QR Code Reader [3].

Список использованных источников

1. QR-коды для книг: оживите учебники [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.qrcode-tiger.com/ru/qrcode-for-books>. — Дата доступа: 07.09.2023.
2. Акушевич, А. А. QR-коды в учебных изданиях: редакторский аспект / А. А. Акушевич // Труды БГТУ. Сер. 4, Принт- и медиатехнологии. — 2022. — № 1 (255). — С. 151–158.
3. Как использовать QR-коды в школе? [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://didaktor.ru/kak-ispolzovat-qr-kody-v-shkole>. — Дата доступа: 09.09.2023.

УДК 655.254.22:808.2

К. А. Пашук

студэнтка, БДТУ

Навук. кір. — канд. філал. н., дац. У. І. Куліковіч

РЕДАКТАРСКАЯ ПАДРЫХОЎКА ТВОРАЎ КІРЫЛЫ ТУРАЎСКАГА: ЭЛЕМЕНТЫ МЕТАФАРЫЧНАСЦІ, СІМВАЛІЗМУ, АЛЕГАРЫЧНАСЦІ

Уводзіны. У сучасных умовах рэдактарскай падрыхтоўкай выдання прынята лічыць творчы працэс, у выніку якога ўста-наўліваецца грамадская каштоўнасць твора, мера адпаведнасці зместу і формы яго сацыяльна-функцыянальнаму прызначэнню і чытацкаму адрасу [1]. Рэдактарская падрыхтоўка выдання ўключае наступныя этапы: аналіз і рэдагаванне твора; падрыхтоўка апарата выдання, які складаецца з элементаў, якія змяшчаюць звесткі пошукавага, даведачнага, навуковага або тлумачальнага характару ў адносінах да твора і выдання; падрыхтоўка макета выдання; арганізацыя друку.

Пры падрыхтоўцы да выдання твораў старажытнай літаратуры навукоўцы звяртаюць увагу на шэраг адметнасцей: неабходнасць у стварэнні якаснага перакладу, адаптацыі арфаграфіі, адэкватнае разуменне рэлігійнага кантэксту. Сярод іх асобую актуальнасць набывае тлумачэнне для сучаснага чытача спецыфічнай старажытнай метафарычнасці, сімвалізму, алегарычнасці.

Задача артыкула — устанавіць у творах К. Тураўскага найбольш значныя метафарычныя, сімвалічныя і алегарычныя элементы, патлумачыць іх. Гэта важна, на наш погляд, для стварэння поўнага слоўніка старажытнай лексікі, над якім ідзе праца ўжо не адно дзесяцігоддзе.

Матэрыялам для даследавання паслужылі найбольш вядомыя творы К. Тураўскага: «Прыпавесць аб чалавечай душы, і пра цела, і аб парушэнні Божай заповедзі, і пра ўваскрасенне цела чалавечага, і пра страшны суд і пра пакуты» («Прытча пра Сляпога і Кульгавага»), «Слова на антыпасху», «Слова на вербніцу», «Слова на нядзелю».

Вынікі даследавання будуць запатрабаваны пры падрыхтоўцы чарговага перавыдання твораў беларускага Златавуста, а таксама ў сферах гісторыі, тэалогіі і літаратуразнаўства.

Асноўная частка. К. Тураўскі — пісьменнік і мысліцель XII ст., праваслаўны святы, біскуп. Нарадзіўся і вырас у невялікім мястэчку на рацэ Прыпяць, у Тураве. Аўтар вядомых царкоўна-асветніцкіх і царкоўна-літаратурных твораў. На думку даследчыкаў (І. Яроміна, В. Чамярыцкага, А. Мельнікава), літаратурнай спадчыне К. Тураўскага належаць восем слоў-пропаведзяў, дзве прыпавесці пра душу і цела, або пра Сляпога і Кульгавага (кароткая і поўная рэдакцыя), дзве пропаведзі пра манаскі чын і анёлскі вобраз, два Пасланні да Васіля, Ігумена Пячэрскага, тры каноны і каля 30 малітваў, дзе з найбольшай глыбінёй выявілася асоба пісьменніка, яго духоўныя перажыванні [2].

Акадэмічнае выданне літаратурнай спадчыны беларускага асветніка ажыццявіў І. Яромін у 1955–1958 гг. Ю. Лабынцаў перавыдаў факсімільным спосабам (1956 г.) малітоўныя творы Кірыла з Віленскага выдання «малітвы паўсядзённыя» 1596 г.

Метафарычныя элементы. Метафарычнымі элементамі будзем лічыць утоеныя вобразныя параўнанні, перанясенне ўласцівасцяў адных прадметаў або з’яў на іншыя на падставе агульных прыкмет. Да найбольш значных з іх у творчасці К. Тураўскага адносяцца: *трапеза, сэрца, плод*.

Трапеза. Прамае значэнне слова — «агульны стол для яды ў манастыры, а таксама прыём яды (абед, вячэра) за такім сталом і сама яда». У творах К. Тураўскага — Божы наказ: «*Ты іх напоіш крыніцай трапезы Сваёй*».

Сэрца — «цэнтральны орган крывяноснай сістэмы». Па К. Тураўскаму — душа — складовая частка чалавечай сутнасці, якая валодае ўласцівасцямі, якія адлюстроўваюць Боскія дасканаласці: «*Сэрцам шукаць разумення Божых слоў*».

Плод — «частка расліны, якая развіваецца з кветкі». У аўтара плод — вынік працы: «*Плод наших вуснаў на пір разумовы ваших вачэй*».

Алегарычныя элементы. Алегорыя — гэта выява абстрактнай ідэі (паняцця) з дапамогай вобраза Падрабязна разгледзім алегорыі, ужытыя К. Тураўскім у «Прыпавесці пра душу і цела», і іх схаваны сэнс. У вобразе *гаспадара* ўвасабляецца Бог, *агароджа* — законы, *вінаграднік* — зямля і свет, *апора вінаградніка* — закон Божы і заповедзі, *трапеза* — Божы наказ, *сляпы* — душа, *кульгавы* — цела [3].

Гаспадар — Бог, стваральнік свету — карае сляпога і кульгавага, выганяючы іх з саду. У «выкрыцці граху» аўтар згадвае Адама, які быў выгнаны з раю за тое, што дакрануўся да забароненага. Гэтым самым аўтар сцвярджае думку аб адказнасці чалавека перад Богам і пакаранні за грахі. Як тлумачыць сам аўтар: «А што сцяною абнёс — гэта страхам Сваім. А пакінуў уваход — гэта значыць даведчаны розум, бо ўсё стварэнне не парушае Божых наказаў. А што пасадзіў іх ля брамы — дык тое знамянуе, што Бог чалавеку аддаў усю зямлю і закон з заповедзямі даў» [4].

Перад Богам, каб не ўзяць грэх на сябе, душа ўвесь час спасылаецца на грахоўнае цела. Гаспадар загадаў схаваць сляпога ў нейкае патаемнае месца, якое адзін толькі ведаў, да той часіны, пакуль не пакліча з вінаградніка кульгавага і не асудзіць абодвух. Гэта азначае, што «Да другога прышэсця Хрыстовага не будзе суда і пакарання ні для якога чалавека, ні для душ вернікаў, ні для няверных. Дык жа веруйце ісцінна ва ўваскрашэнне целаў чалавечых!» [4].

Прамым аб'ектам выкрыцця ў «Прыпавесці пра Сляпога і Кульгавага» з'яўляюцца прадстаўнікі ўладаў, і па сюжэце творы, і ў рэчаіснасці, якія выступілі ў саюзе, які прадстаўляў дзве галіны ўлады: свецкую і духоўную. У вобразях Сляпога і Кульгавага выведзеныя галоўныя завадатары царкоўных новаўвядзенняў ва Уладзімірскай зямлі Андрэй Багалюбскі, які сапраўды быў кульгавы, і самазваны ўладзька Федарэц, слепата якога сімвалічна азначала духоўную слепату ерасі. Кірыл прымаў непасрэдны ўдзел у царкоўным канфлікце на баку кіеўскага мітрапаліта і візантыйскага патрыярха.

Сімвалічныя элементы. Сімвал у літаратуры — гэта ўжыты з мэтай выражэння пэўнае ідэі вобраз ці знак, асацыяваны з гэтай ідэяй. Епіскап прыстасоўвае асабістую сістэму сімвалаў да сваіх проповедзяў, да тлумачэнняў Святога пісання і іншых твораў.

Прырода ў яго словах мае сімвалічнае значэнне.

Месяц і Сонца. З дапамогай вобраза Месяца, які ўступае месца вялікаму свяцілу Сонцу, ён тлумачыць пераход ад Старога Запавету да Новага. Месяц сімвалізуе Стары Запавет. Сонца — Новы Запавет. Менавіта непарыўнасць сувязі паміж Старым і новым Запаветам Тураўскі паказвае як непарыўнасць сувязі дня і ночы. «*Месяц, які спадае*», з’яўляецца сімвалам усяго, што чэзне ад промняў сонца. «Сонца да вышыні ўзыходзіць», «месяц... большаму свяцілу гонар падае» [5].

Зіма — сімвал грахоўнага, а **лёд** — сімвал бязвер’я, «*Буйныя ветры*» — грахоўныя думкі; «*Вясна красна*» ў творчасці Тураўскага сімвалізуе веру Хрыстову, добразычлівасць. **Зямля** — гэта прырода чалавека, яго існасць, якая прымае зерне слова Богага, каб «разумеці» сваю місію на зямлі і выратаваць свой дух ад спакусу [6].

Пячора. У сваіх працах К. Тураўскі неаднаразова звяртаецца да іншасказальнага асэнсавання і тлумачэння сутнасці манаства. Вобраз манастыра апісваецца як «*пячора глыбокая*». Святло з Пячоры («*светлая зара*») трактуецца як «*богахвалена ахвяра*». «Прыход да гары» трактуецца як прыняцце зароку бясшлюбнасці манаскага служэння Богу.

Рызы. У хрысціянскім свеце менавіта гэты аўтар паклаў пачатак традыцыі сімвалічнага тлумачэння манаскага адзення. Яскравым прыкладам з’яўляецца вобраз «*Рыз, якія растуць*»: праз абрастанне вопраткі латамі ўяўляе сабой доўгі шлях манаха «*да гары цноты*». Ёсць шэраг вобразаў, якія Святы Кірыл не запазычаў са Святога Пісання. Свяціцель малое свае ўласныя вобразы, тым самым апісвае тых ці іншых бакі сакральнай боку манаства. Вобраз раздзёртай на анучы рызы дае яму магчымасць паказаць неабходнасць добраахвотнага паслушэнства манаха Богу. Манаская «*рыза, моллю з’едзеная*» ілюструе адступленне манаха ад добраахвотна абранага служэння. У той жа час вобраз «*драхласці Рыз*» азначае сабой доўгі і правільны манаскі шлях. «*Рызы мастацтва*» — ёсць адзенне манаха, якое нясе у сабе нейкія выпрабавальныя функцыі, а сам манах павінен беражліва сачыць за іх захаванасцю [7].

Душа і цела менавіта ў «Прытчы пра Сляпога і Кульгавага» адлюстроўваюць палітычную абстаноўку таго часу. Душой тагачаснага грамадства была царква, цела — уладар, князь. Сімбіёз сляпой душы і кульгавага цела сімвалізуе недасканаласць грамадства, якое авалодала тайнамі боскага тварэння, аднак не гатова выкарыстаць іх на дабро.

Заклучэнне. Пры перавыданні твораў К. Тураўскага, на наш погляд, рэдактар павінен звярнуць увагу на падрыхтоўку апарата

выдання. А канкрэтна — слоўнічка алегарычных, метафарычных, сімвалічных вобразаў. Аналіз іншасказанняў Кірылы Тураўскага дэманструе, што яго творы заўсёды маюць падтэкст. У змесце сінкрэтычна пераплецены багаслоўскія, рэлігійна-філасофскія і палітычныя сэнсы, якія могуць быць незразумелымі для сучаснага чытача. Па гэтай прычыне можна вызначыць неабходнасць тлумачэння элементаў вобразнасці з мэтай зрабіць тэкст больш зручным для чытання.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Мильчин, А. Э. Издательский словарь-справочник [Электронный ресурс]/ А. Э. Мильчин. — Режим доступа: <http://www.find-info.ru/doc/dictionary/publishing/index.htm>. — Дата доступа: 05.10.2023.
2. Кирилл Туровский [Электронный ресурс]// Википедия. — Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Кирилл_Туровский. — Дата доступа: 05.10.2023.
3. Мильков, В. В. Идеиное своеобразие религиозных и нравственных воззрений Кирилла Туровского [Электронный ресурс]/ В. В. Мильков. — Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/ideynoe-svoebrazie-religioznyh-i-nravstvennyh-vozzreniy-kirilla-turovskogo/viewer>. — Дата доступа: 05.10.2023.
4. Прытча Кірыла, мнагагрэшнага манаха, пра душу чалавечую і пра цела, і пра парушэнне Божых Запаведзей, і пра ўваскрашэнне чалавечага цела, і пра будучы суд, і пра пакуту. — Рэжым доступу: <https://sppsobor.by/bractva/vilna/publish/belcalendar/9575>. — Дата доступу: 05.10.2023.
5. Слово на антипасху или в новую неделю по Пасхе. — Режим доступа: https://azbyka.ru/otechnik/Kirill_Turovskij/slovo_na_antipashu/. — Дата доступа: 05.10.2023.
6. Антипова, И. А. Способы толкования в «Словах» и «Притчах» Кирилла Туровского [Электронный ресурс]/ И. А. Антипова. — Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-tolkovaniya-v-slovah-i-pritchah-kirilla-turovskogo/viewer>. — Дата доступа: 05.10.2023.
7. Кауров, А. Символизм монашеских одежд в сочинениях свт. Кирилла Туровского/ А. Кауров. — Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/simvolizm-monasheskikh-odezhd-v-sochineniyah-svt-kirilla-turovskogo>. — Дата доступа: 05.10.2023.

УДК 006.05

М. С. Сачино

студентка 4 курса, БГТУ, г. Минск

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В статье рассматриваются основные нормативно-правовые акты, регулирующие издательскую деятельность в Республике Беларусь. Дается